

MJ310855

MASARYKOVA UNIVERZITA

Ped. fakulta - podatelna

Č.j./E.č.: *MU/R42/2014/PdF*Datum/čas *24-01-2014* / .....Počet listů dokumentu: *6* .....

Počet příl. a listů/sv.: ..... / .....

Počet a druh nelist. příloh: ..... / .....

Posudek oponenta habilitační práce**Masarykova univerzita****Fakulta****Habilitační obor**

Pedagogická fakulta MU

Pedagogika

*Vloženo do systému MU/60563/2013/PdF-12***Uchazeč****Pracoviště****Habilitační práce**

Mgr. Radim ŠÍP, Ph.D.,

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Problematické aspekty současné pedagogiky z pohledu pedagogické filozofie

Oponent**Pracoviště**

prof. PhDr. Emil VIŠŇOVSKÝ, Ph.D.,

Filozofická fakulta UK v Bratislavě (Slovensko)

Text posudku (rozsah dle zvážení oponenta)

Habilitační práce Dr. Radima Šípa si klade za svůj hlavní cíl – byť tento cíl takto explicitně a razantně neformuluje, co je taky škoda – obranu a obhajobu pedagogiky jako vědy, avšak nikoliv v jejím současném stavu, s kterým habilitant, naopak, není spokojen, a proto ho kriticky analyzuje a rekonstruuje. Tento svůj úkol se podjímá plnit na hlubší bázi, pro kterou má nepochybně kompetence – byť samotný pojem „kompetence“ je jedním z předmětů jeho kritiky. Touto východiskovou bází je pro něj filozofie, resp. filozofie vědy a zejména „pedagogická filozofie“ neboli „filozofie pedagogiky“, a to specificky filozofie pragmatismu v koncepci dvou jejích klasických představitelů, J. Deweyho a G. H. Meada, doplněná o koncepci některých současných „neuropragmatistů“, jako jsou M. Johnson, W. T. Rockwell a jiní. Kromě těchto dvou klíčových disciplin zahrnují analýzy a interpretace Dr. Šípa – a nutno znovu říci, že kompetentně, tedy se znalostí věcí a problémů – příspěvky dalších vědních oborů, jako kognitivní věda, jazykověda, psychologie, sociologie či biologie. Tímto multidisciplinárním záběrem nabývá předložená habilitační práce místy dosti komplexní i komplikovaný charakter, avšak podle mého soudu, každý, kdo se pokouší vstoupit na půdu edukace, jejíž předmět i cíle jsou taky tak komplexní, postupuje správně, když se nesnaží podsouvat nějaká jednoduchá a zjednodušená řešení. Proto tento postup Dr. Šípa schvaluji: současnou krizi edukace je třeba nasvítit „od podlahy“, tedy fundamentálně z hlediska paradigmat, vzorců nebo rámců a celkového pozadí, na kterém se edukační praxe, ale i teorie, dlouhodobě utváří a rozvíjí.

Myslím, že Dr. Šíp ve své habilitační práci dostatečně a přesvědčivě ukazuje, že v pozadí nynějších krizových, kritických a problematických aspektů edukace a pedagogiky je především stále dominantní sociokulturní paradigma modernity, které on popisuje jako analytické „paradigma oddělených objektů“. Podstatou tohoto paradigmatu je „dichotomické myšlení buď/anebo“ (s. 32) neboli dualismus objektu a subjektu (objektivního a subjektivního) přinášející další konkrétnější dualismy teorie a praxe, „vnitřního a vnějšího“, „vyššího a nižšího“, zákona a hodnoty, přírody a kultury, přírodních a sociohumanitních věd atd. Sociokulturní návyk moderního člověka myslet a jednat v těchto dualismech je tak hluboko zakořeněný, že všechny pokusy o alternativní paradigma – které Dr. Šíp nazývá „ekologické“, holistické – jsou prozatím jenom „menšínovou kulturou“ nebo přímo v opozici vůči stále dominantním trendům pedagogické teorie a praxe. Avšak Dr. Šíp celkem jasně na konkrétních příkladech ukazuje, do jakých peripetií, paradoxů, těžko řešitelných problémů až absurdit se zaplétají současné pokusy o reformu školství v České republice (což plně, ne-li

dokonce více, platí i pro situaci ve školství Slovenské republiky).

V této souvislosti vidím v textu Dr. Šípa jeden vážný teoretický problém. Že celkově jde o sociokulturní paradigma, které vzniklo ještě v „rané modernitě“ (v době tzv. novověké vědecké revoluce a pokračovalo kartesianismem a osvícenským racionalismem) je patrně zřejmé. Mám však výhrady k těm pasážím habilitační práce, kde Dr. Šíp trvá na tom, že toto raně moderní paradigma je také současné paradigma (s. 23, 48 aj.). Nehledě na to, že problém „modernita/postmodernita/transmodernita/pozdní modernita“ nebyl ve filozofii dosud uspokojivě rozřešen, je taky zřejmé, že dnes již žijeme spíše v „pozdně moderní“ nežli v „raně moderní“ době. Proto nazývat současné paradigma „raně moderním“ je nezvyklé a chce to zdůvodnění. Rovněž nazývat nové „ekologické“ paradigma „pozdně moderním“ může být problém, pokud jasně neodpovíme na otázku: kde jsou hranice modernity? Kde začíná modernita (někde u Descarta?) je možná jasné, kde a proč však končí, je nejasné. Tento problém, byť jakkoli relevantní i pro pedagogickou filozofii, však přesahuje rámec předložené habilitační práce.

V habilitační práci Dr. Šípa nacházím další silné a perspektivní stránky, na kterých by mohla pedagogická teorie i praxe stavět: Za 1., V tom, že „kompetence“ nejsou „vnitřní transcendentální struktury“ subjektu, které jsou mu dané, vrozené nebo neměnné, ale spíše sociokulturně získané a osvojené; na druhé straně však nesdílím s Dr. Šípem jeho téměř nadšení pro koncept „mému“, který se mi zdá dosti mechanickou analogií ke konceptu génu. Za 2., V konceptu celostního a trans-aktivního edukačního procesu jako dynamického systému, ve kterém nejsou žádné pevné ontologické hranice ani pravidla, ale jenom pluralitní, flexibilní a funkční aspekty; na druhé straně bych doporučoval více se soustředit na rozpracování hodnotových a normativních aspektů pedagogické teorie a praxe, nežli je zatím obsáhnuto v práci Dr. Šípa. Za 3. V kritice odtělesněné pedagogiky a v nástupu její „somatizace“; na druhé straně bych doporučoval z tohoto procesu nevytěšňovat kognitivní aspekt jenom v prospěch emočního. Za 4. V opuštění „traumy z nevědeckosti“ v oblasti pedagogiky v důsledku „komplexu méněcennosti“ ve vztahu k „tvrdým vědám“; na druhé straně bychom se už neměli pouštět do kulturních válek s přírodovědci o kriteria vědeckosti, ale spolu s nimi společně hledat smysl každé vědecké teorie i praxe.

S celkovou koncepcí a zaměřením myšlení Dr. Šípa v jeho habilitační práci souhlasím. Směřuje k tvořivé a perspektivní rekonstrukci praktického edukačního procesu a pedagogické teorie v jejich funkční transakci. Práce obsahuje některé pasáže (např. v kapitole o filozofii vědy, Kuhnovi a Weberovi, nebo v kritice knihy Liessmanna aj.), které si vyžadují další zpřesnění, také některé drobné formální nedostatky (např. chybějící tituly v seznamu literatury na odkazované práce Yoltona, Lewontina aj.). To všechno však nejsou podstatné výtky a nesnižují dobrou odbornou úroveň práce zejména z filozofického hlediska. Z hlediska „účinné pedagogické filozofie“, což je koncept, který Dr. Šíp také zastává, jsou zajímavé a důležité i jeho návrhy a podněty směrem k reformaci aktuální pedagogické praxe v ČR.

Dr. Šíp ve své habilitační práci účinně navazuje na své předchozí publikované knihy a články, jakož i na svůj aktuální vědecký výzkum. Předložený text může vhodně sloužit jako podklad pro jeho přednášky pro studenty na vyšších stupních studia (Mgr., PhD) a také pro další diskuse v rámci odborné akademické komunity. Za předpokladu jisté restrukturalizace a dalšího propracování některých pasáží (zejména o filozofii vědy) by text byl vhodnou publikací i pro česko-slovenskou odbornou veřejnost.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. Jak vysvětlit paradox, že žijeme v „pozdně moderní“ době a naše dominantní sociokulturní a edukační paradigma, kterým se řídíme, je stále ještě „raně moderní“? Anebo je to jinak?

2. V čem spočívají hlavní přednosti nového ekologického paradigmatu „celostní transakce“ oproti starému analytickému paradigmatu „oddělených objektů“?

Závěr

Habilitační práce Radima ŠÍPA „Problematické aspekty současné pedagogiky z pohledu pedagogické filozofie“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

V Bratislavě, dne 20. ledna 2014.

(podpis)

